

Tüzel kişinin ticaret sicilindeki adresine tebligat yapılır

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU Esas Numarası: 2013/21-500 Karar Numarası: 2013/1436 Karar Tarihi: 02.10.2013 HİZMET TESPİTİ VE İŞÇİLİK ALACAKLARI TAHSİLİ, DAVALARIN AYRILMASI GEREKTİĞİ

ÖZETİ: Davaya konu istemlerin yasal dayanaklarının ve buna bağlı olarak yapılacak inceleme ve araştırma yöntemlerinin farklılığı, temel ilişkinin kanıtlanmasında izlenecek usul gibi bir takım farklı olgular nedeniyle, yargılamanın daha iyi ve süratli bir şekilde yürütülebilmesi için hizmet tespiti ve işçilik alacaklarına ilişkin davaların ayrılmasının daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararlarında da aynen benimsenmiştir. O halde, yukarıda açıklanan nedenlerle, hizmet tespiti istemi ile işçilik alacaklarının tahsili isteminin tefriki gerektiğine işaret eden ve Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

Taraflar arasındaki “hizmet tespiti ve işçilik alacakları” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Karşıyaka 1. İş Mahkemesi'nce davanın reddine dair verilen 21.05.2010 gün ve 2007/451 E. 2010/419 K. sayılı kararın incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 39.02.2012 gün ve 2010/7971 E., 2012/1401 K. sayılı ilamı ile;

(...Sigortalılığa ilişkin “hizmet tespiti” davaları, Sosyal Güvenlik hakkına ilişkin olarak ortaya çıkan davalardır. Yasal dayanağını 506 sayılı Yasanın 6. ve 79/10. (5510 sayılı Yasa açısından ise 86/9.) maddelerinden almaktadır. Sözü edilen 6. madde de, çalıştırılanların, işe alınmaları ile kendiliğinden

sigortalı olacakları, sigortalı olmak hak ve yükümünden kaçınılamayacağı ve vazgeçilemeyeceği belirtilmiştir. Anılan Yasanın 79/10. Maddesinde ise, sigortalıların, çalışmalarının tespiti ile ilgili dava açabilecekleri hükme bağlanmıştır. Bu bakımdan, hizmet tespitine ilişkin davalar sosyal güvenlik hakkı ve kamu düzeni ile ilgili olup, kişi iradesi belirleyici etkiye sahip değildir, içerisinde bulunduğu yasal statünün belirlediği durum doğrudan dikkate alınır. Bu nedenle hakim, kendiliğinden araştırma yapma yetkisine sahiptir. Bu yetki kapsamında, gerektiğinde tanık ve diğer deliller yoluyla doğrudan gerçeği bulma yükümü bulunmaktadır.

İşçilik haklarına ilişkin davalar ise, 4857 sayılı Yasadan kaynaklanmaktadır. Bu tür davalar, kişi iradesine önemli rol verilip, taraf anlaşmalarına geçerlilik tanınan, alacak ve tazminat türünde olan davalardır. Taraflar bu tür haklarından her zaman vazgeçebilir. Bu nedenle hakim, kendiliğinden araştırma yapmaz. Tarafların bildirdiği deliller dışında delil toplanması da olanaklı değildir. Kaldı ki, SGK'nın bu davalarda davalı sıfatı bulunmamaktadır.

Bu durumda, her iki dava türünün, taraflarının statüsü, hakimin delil araştırma bakımından kendiliğinden hareket etmesi, taraf iradelerine atfedilen rol, dava konusu edilen haktan vazgeçilip vazgeçilememesi gibi yönlerden yasal konumları birbirinden tamamen farklıdır. Her iki dava türünün birlikte görülmesi durumunda; davanın birinde bir kısım delillerin kendiliğinden dikkate alınması, diğerinde alınmaması gerekecektir ki, aynı dava dosyasında birbiri ile çelişkili kararlar yer alabilecektir. Kaldı ki, işçilik haklarına ilişkin olarak dairemiz kararları ile işçilik alacaklarına ilişkin davalar yönünden asıl görevli Yargıtay ilgili dairelerinin kararları arasında farklı uygulamalar ortaya çıkabilecektir.

Öte yandan, temyiz aşamasında inceleme mercileri farklı olan bu davaların birbirinden bağımsız sonuçlandırılmalarında hukuki istikrar ve kararlara olan güven bakımından da yarar

bulunmaktadır. İşçilik haklarına ilişkin olarak kesinleşen hüküm, hizmet tespiti davasında sadece kuvvetli delil olarak değerlendirilmekte, davada taraf sıfatı bulunmayan SGK yönünden bağlayıcı olmamaktadır.

Mahkemenin bu maddi ve hukuksal olguları gözetmeksizin, birbirinden tamamen farklı iki davayı ayrı ayrı başvurma ve nisbi harca tabi olduğunu da gözardı ederek bir arada görmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

Yapılacak iş; her iki davayı ayırmak ve eksik yargı harçlarını tamamlattıktan sonra yargılamayı birbirinden bağımsız olarak sonuçlandırmaktan ibarettir.

0 halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davacı vekili

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava, 506 sayılı Kanun'a tabi zorunlu sigortalı hizmet sürelerinin tespiti ile 4857 sayılı İş Kanunu'ndan kaynaklanan tazminat ve alacak istemlerine ilişkindir.

Direnme hükmünü, davacı vekili temyiz etmiştir.

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen uyuşmazlık, hizmet tespiti davası ile işçilik alacaklarının tahsiline ilişkin davaların birlikte görülüp görülemeyeceği ile ayırma kararı verilmesi gerekip gerekmediği noktalarında toplanmaktadır.

Uyuşmazlığın çözümünde öncelikle her iki davanın hukuksal nitelikleri üzerinde durulmalı ve ardından da bu iki davanın usul hükümleri çerçevesinde birlikte görülme olanağının

bulunup bulunmadığı hususu irdelenmelidir.

İlkin, sigortalı hizmetin tespiti davalarının hukuksal niteliği ve yargılama yöntemi üzerinde durulmasında yarar vardır.

Ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumuna tabi olması gerektiği halde, Kurumun bilgisi dışında çalıştırılan büyük bir kitlenin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle sigortalı hizmetin tespiti davaları iş mahkemelerini en çok meşgul eden uyuşmazlıklar arasında yer almaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren geçici 7. maddesinde, bu Kanunun yürürlük tarihine kadar 506 sayılı, 1479 sayılı, 2925 sayılı, bu Kanun ile mülga 2926 sayılı, 5434 sayılı Kanunlar ile 506 sayılı Kanunun geçici 20. maddesinde yer alan sandıklara tâbi, sigortalılık başlangıçları ile hizmet süreleri, fiili hizmet süresi zammı, itibari hizmet süreleri, borçlandırılan ve ihya edilen süreler ve sigortalılık sürelerinin, tabi oldukları kanun hükümlerine göre değerlendirileceği yönündeki hükmün öngörülmüş olması ve kanunların geriye yürümemesi (geçmişe etkili olmaması) kuralı karşısında, uyuşmazlığa uygulanacak olan mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 79/10. maddesi, genel olarak sosyal güvenliğin sağlanması araçlarından birisidir.

Anılan maddede, "yönetmelikle tespit edilen belgeleri işveren tarafından verilmeyen veya çalıştıkları Kurumca tespit edilemeyen sigortalılar, çalıştıklarını hizmetlerinin geçtiği yılın sonundan başlayarak 5 yıl içerisinde mahkemeye başvurarak alacakları ilam ile ispatlayabilirlerse, bunların mahkeme kararında belirtilen aylık kazanç toplamaları ile prim ödeme gün sayıları nazara alınır." hükmü yer almaktadır.

Bilindiği üzere, Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 79/10. maddesinde sigortalı hizmetin tespiti davasının kime karşı açılacağı konusunda bir düzenleme yoktur. Ancak yargı

kararları ile davanın işveren ile birlikte Kuruma karşı da açılması gereği vurgulanmaktadır. Zira, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tespit ilamını aldığı anda işverenden o döneme ait prim belgelerini vermesini ister, işverence verilmemesi halinde belgeler, Kurumca re'sen düzenlenerek, tespit edilen döneme ilişkin primler de gecikme zammı ve faizi ile birlikte Kurum tarafından tahsil olunur. Ayrıca tespit edilen hizmet süresi, prim ödeme gün sayısı ve aylık kazanç toplamı Kurum tarafından yapılacak yardımlarda ve bağlanacak aylıklarda dikkate alınır. Kurumun alınacak ilamı infaz edecek olması nedeniyle, hak alanını ilgilendiren bir davada taraf olması doğaldır.

Bu nedenle, hizmet tespiti davası, sadece işverene veya Kuruma karşı açılmışsa, davacıya hak alanını ilgilendiren bu davaya diğerini de dahil etmesi için süre verilmesi gerekmekte olup, yasal mevzuatta işveren ile Kurumun birlikte davalı olması gerektiği yönünde açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen, sosyal sigorta ilişkisinin ve hizmet tespiti davasının özellikleri göz önünde tutularak işveren ile Kurumun davalı olarak birlikte yer alması gerektiği hususu yargısal uygulamada istisnasız olarak kabul görmektedir.

Ayrıca 506 sayılı Kanunun 6/1. maddesinde, “çalıştırılanlar işe alınmakla kendiliğinden sigortalı olurlar denilmekte olup, maddenin üçüncü fıkrasında “sigortalı olmak hak ve yükümünden vazgeçilemeyeceği” öngörülmüştür.

Anılan maddeler uyarınca, sosyal güvenlik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması nedeniyle, işverenin kabulü ya da davacının feragatinin tek başına hükme etkili olmayacağı, dolayısıyla feragat veya kabule rağmen hakim delilleri hep birlikte değerlendirerek bir karara varacağı ve yine aynı nedenle bu davalarda yemin teklif olunamayacağı yönündeki ilkeler Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 28.05.2003 gün ve 2003/21-362 E. 2003/360 K.; 15.10.2003 gün 2003/21-571 E. 2003/575 K. ile 14.04.2004 gün ve 2004/21-226 E. 2004/223 K. sayılı kararlarında da aynen benimsenmiştir.

Yapılan açıklamalardan anlaşılabacağı üzere, hizmet akdi ile çalışılan sürenin tespitine ilişkin davaların nitelikleri gereği, kamu düzenine ilişkin olduğu; mahkemenin taraflarca ibraz edilen delillerle bağlı olmaksızın re'sen araştırma yetkisi ve yükümlülüğü bulunduğu kabul edilmelidir.

Öte yandan, 6352 sayılı Kanunun 39. maddesi ile 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesine son fıkra olarak, "Birden fazla iş mahkemesi bulunan yerlerde, sosyal güvenlik hukukundan kaynaklanan davaların görüleceği iş mahkemeleri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenebilir."

Hükmü eklenmiştir.

Bu düzenleme ile yasa koyucu da, sosyal güvenlik hukukundan kaynaklanan davaların, özellik arzeden davalar olduğuna vurgu yaparak, bu özellikleri nedeniyle nitelikli ve uzmanlaşmış mahkemelerde görülmesi gereğini kabul etmiştir.

Bu doğrultuda anılan düzenlemenin verdiği yetkiye dayanarak, Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi'nin 20 Kasım 2012 tarihli ve 2783 sayılı kararı ile Türkiye genelinde 15 ilde Sosyal Güvenlik Mahkemesi kurulması kabul edilmiş ve bu mahkemeler 01.01.2013 tarihinden itibaren 5510 sayılı Kanundan kaynaklanan uyuşmazlıklara bakmakla görevlendirilmişlerdir.

Uyuşmazlığa konu diğer dava türü olan işçilik haklarına ilişkin davalar ise, 4857 sayılı İş Kanunu'ndan kaynaklanmaktadır.

Bu tür davalar, taraflarca hazırlama ilkesine tabi olup, anılan davalarda kişi iradesi önemli rol oynadığı gibi, taraf anlaşmaları da geçerlidir. Ayrıca bu haklardan her zaman için vazgeçilebilir, işçilik alacak ve tazminatlarına ilişkin davalar da bu tür davalardan olup, işçi ile işveren arasında görülen bu tür davalarda SGK'nın, davalı sıfatı bulunmamaktadır.

Görüldüğü üzere, hizmet tespitine ilişkin davalar, kamu

düzenine ilişkin ve re'sen araştırma ilkesine tabi iken, işçilik hak ve alacakları talebine ilişkin davalar, taraflarca hazırlama ilkesine tabi olup, her iki dava türü, yasal dayanakları ve buna bağlı olarak yapılacak inceleme ve araştırma yöntemler ile temel ilişkinin kanıtlanmasında izlenecek usul ve davaların tarafları açısından büyük farklılıklar içermektedir. Yargılama usulü farklı davaların birlikte yürütülmesindeki zorluk yanında, ayrı yargılama ilkelerine tabi olan bu davaların birlikte görülmesine ilişkin yasal bir zorunluluktan söz etme imkanı da bulunmamaktadır.

Yeri gelmişken uyuşmazlığın çözümü açısından 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun davaların birleştirilmesi ve ayrılmasına ilişkin hükümlerinin irdelenmesinde de yarar bulunmaktadır.

01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 166. maddesinde;

“(1) Aynı yargı çevresinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış davalar, aralarında bağlantı bulunması durumunda, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden ilk davanın açıldığı mahkemede birleştirilebilir. Birleştirme kararı, ikinci davanın açıldığı mahkemece verilir ve bu karar, diğer mahkemeyi bağlar.

(2) Davalar, aynı yargı çevrelerinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış ise bağlantı sebebiyle birleştirme ikinci davanın açıldığı mahkemeden talep edilebilir. Birinci davanın açıldığı mahkeme, talebin kabulü ile davaların birleştirilmesine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren, bununla bağlıdır.

(3) Birleştirme kararı, derhâl ilk davanın açıldığı mahkemeye bildirilir.

(4) Davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması durumunda, bağlantı var sayılır.

(5) İstinaf incelemesi ayrı dairelerde yapılması gereken davaların da bu madde hükmüne göre birleştirilmesine karar verilebilir. Bu hâlde istinaf incelemesi, birleştirilen davalarda uyuşmazlığı doğuran asıl hukuki ilişkiye ait kararı inceleyen bölge adliye mahkemesi dairesinde yapılır.”

Hükmü yer almaktadır.

Yine aynı Kanunun 167. maddesinde;

“(1) Mahkeme, yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak için, birlikte açılmış veya sonradan birleştirilmiş davaların ayrılmasına, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden karar verebilir. Bu durumda mahkeme, ayrılmasına karar verilen davalara bakmaya devam eder.”

Düzenlemesine yer verilmiştir.

Buna göre Hakim, HMK’nın 167. maddesi uyarınca, aralarında bağlantı bulunduğu iddiası ile birlikte açılmış davalarda, yargılamanın daha iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak için, davanın her safhasında, istek üzerine veya kendiliğinden davaların ayrılmasına karar verebilir. Ayrıca HMK’nın 30. maddesinde, Hâkimin yargılamanın düzenli bir biçimde yürütülmesini sağlamakla yükümlü olduğu kabul edilmiş olup, farklı yargılama usulüne tabi davaların birlikte açılarak, yargılamalarının birlikte yapılması halinde anılan maddelerde yer verilen yargılamanın daha iyi ve düzenli şekilde yürütülmesinden söz etmek de mümkün olmayacaktır.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında yapılan değerlendirmede, davaya konu istemlerin yasal dayanaklarının ve buna bağlı olarak yapılacak inceleme ve araştırma yöntemlerinin farklılığı, temel ilişkinin kanıtlanmasında izlenecek usul gibi bir takım farklı olgular nedeniyle, yargılamanın daha iyi ve süratli bir şekilde yürütülebilmesi için hizmet tespiti ve işçilik alacaklarına ilişkin davaların ayrılmasının daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Bu sonuç, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 07.02.2007 gün ve 2007/21-69 E. 2007/55 K.; 06.02.2013 gün ve 2012/21-746 E. 2013/215 K.; 06.03.2013 gün ve 2012/21-731 E. 2013/323 K. ile 06.03.2013 gün ve 2012/21-1079 E. 2013/324 K. sayılı kararlarında da aynen benimsenmiştir.

0 halde, yukarıda açıklanan nedenlerle, hizmet tespiti istemi ile işçilik alacaklarının tahsili isteminin tefriki gerektiğine işaret eden ve Hukuk Genel Kurulu’nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

Bu nedenle, direnme kararı bozulmalıdır.

Sonuç: Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 6217 sayılı Kanunun 30. maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na eklenen “Geçici Madde 3” atfıyla uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, 5521 sayılı Kanunun 8/son maddesi uyarınca karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere, 02.10.2013 gününde oybirliği ile karar verildi.